

УДК 342.9

НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ

Віталій ГЛУХОВЕРЯ,
кандидат юридичних наук, докторант
Запорізького національного університету

SUMMARY

The article is sanctified to the questions of finding out of essence of measures, that Ministry of internal affairs of Ukraine in directions of counteraction to the corruption among workers, their analysis and estimation of efficiency, and also suggestion of measures come true in relation to the improvement of activity of MBC of Ukraine in directions of counteraction to the corruption. Marked, that realization of anticorruption politics in the directions offered by an author in combination with prophylactic and repressive measures will assist minimization of corruption guidance of MBC of Ukraine among workers.

Key words: corruption, counteraction to the corruption, anticorruption strategy of Ministry of internal affairs of Ukraine.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена питанням з'ясування сутності заходів, що здійснюються Міністерством внутрішніх справ України в напрямі протидії корупції серед працівників, їх аналіз та оцінка ефективності, а також пропонування заходів щодо покращення діяльності Міністерства внутрішніх справ України в напрямі протидії корупції. Зазначається, що здійснення антикорупційної політики керівництвом Міністерства внутрішніх справ України в запропонованих автором напрямках у поєднанні з профілактичними та репресивними заходами сприятиме мінімізації корупції серед працівників.

Ключові слова: корупція, протидія корупції, антикорупційна стратегія Міністерства внутрішніх справ України.

Постановка проблеми. Індекси сприйняття корупції, розраховані фахівцями Transparency International, показують, що впродовж останнього десятиріччя рівень корупції в Україні залишається високим. Найбільш корумпованими українці називають саме інституції, які покликані боротися з корупцією, – суди (66%), правоохоронні органи (64%), державну службу (56%), а також сферу охорони здоров'я (54%), Парламент (53%), політичні партії (45%), засоби масової інформації (22%), громадські організації (20%). У сучасних умовах перед українською державою поставлено важливе завдання мінімізації рівня корупції, що є умовою вступу України до Європейського Союзу. У зв'язку з цим актуальним є питання щодо запобігання корупції в системі органів Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) України. Тому не випадково, що цей напрям діяльності МВС України є досить складним і актуальним [1, с. 277].

Актуальність теми. Проблеми протидії корупції присвячено багато наукових праць таких учених, як С. Алфьоров, О. Бандурка, В. Журавський, Р. Кулаковський, М. Мельник, Е. Молдован, С. Мосьондз, І. Печенкін, О. Хмара та інші. Поряд із цим питання щодо протидії корупції, напрямів і заходів, які має здійснювати МВС України в сучасних умовах її розповсюдження, не вивчалось.

Метою статті є з'ясування сутності заходів, що здійснюються МВС України в напрямі протидії корупції серед працівників, їх аналіз та оцінка ефективності, а також пропонування заходів щодо покращення діяльності МВС України в напрямі протидії корупції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Заходи з протидії корупції в МВС України реалізуються в рамках Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки. Наказом МВС від 29.02.2016 № 142 затверджено Антикорупційну програму МВС на 2016 рік, яку розміщено на офіційному веб-сайті МВС у підрубриці «Антикорупційна програма МВС та інформація про результати її виконання» рубрики «Запобігання

корупції», та затверджено склад комісії з координації й моніторингу Антикорупційної програми.

З метою забезпечення здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції, контролю за їх реалізацією в МВС України, територіальних органах, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства, в апараті МВС утворено Управління запобігання корупції та проведення люстрації, яке є уповноваженим підрозділом апарату МВС з питань запобігання та виявлення корупції.

Наказом МВС від 22.12.2015 № 1613 затверджено Положення про Управління запобігання корупції та проведення люстрації. До основних завдань Управління належать такі:

1) здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції, контроль за їх реалізацією в апараті МВС, територіальних органах, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС;

2) проведення перевірок достовірності відомостей про застосування заборон, передбачених Законом України «Про очищення влади», в діяльності апарату МВС, а також за дорученням Міністра внутрішніх справ проведення таких перевірок у Національній поліції, Головному органі військового управління Національної гвардії України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державній службі з надзвичайних ситуацій, Державній міграційній службі, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ;

3) проведення спеціальних перевірок стосовно осіб, які претендують на зайняття посад із підвищенням корупційним ризиком, порядок проведення яких визначено Законом України «Про запобігання корупції», в апараті МВС та за дорученням Міністра внутрішніх справ проведення таких перевірок у центральних органах виконавчої влади;

4) контроль за організацією та здійсненням в апараті МВС заходів, спрямованих на забезпечення виконання ви-

мог Законів України «Про запобігання корупції», «Про очищення влади», а також за дорученням Міністра здійснення таких заходів у центральних органах виконавчої влади;

5) координація роботи територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, щодо здійснення заходів, спрямованих на запобігання і протидію корупції [2].

Створення цього структурного підрозділу апарату МВС України є цілком обґрунтованим, адже спрямовано на підвищення ефективності роботи МВС України з питань запобігання корупції. Крім того, в Національній гвардії України, центральних органах виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, також утворено уповноважені підрозділи з питань запобігання та виявлення корупції.

З метою налагодження ефективної взаємодії Управління запобігання корупції та проведення люстрації МВС з уповноваженими підрозділами з питань запобігання та виявлення корупції Національної поліції України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної міграційної служби України та Головного управління Національної гвардії України проводяться наради, на яких обговорюються питання взаємодії корупції.

Наприклад, 02.02.2016 в МВС проведено нараду з керівниками зазначених підрозділів, на якій обговорено та вироблено механізми взаємодії з уповноваженими підрозділами відповідних органів, підконтрольних Міністру внутрішніх справ [3].

На офіційному веб-сайті МВС у рубриці «Запобігання корупції» створено підрубрику «Зворотній зв'язок», у якій відвідувачам пропонується повідомляти на «лінію довіри» електронною поштою на адресу: anticor@mvs.gov.ua, якщо їм стали відомі факти порушення антикорупційного законодавства працівниками апарату МВС, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, а також співробітниками Національної гвардії України й органів, підконтрольних Міністру. Протягом звітного періоду на вказану лінію надійшло 260 звернень, із них – 11 анонімних.

На офіційному веб-сайті Головного сервісного центру МВС запроваджено розділ «Антикорупція», де міститься інформація з питань запобігання корупції та очищення влади. У розділі, зокрема, розміщено інформацію про можливі способи інформування про виявлені громадянами факти корупції в письмовому вигляді за адресою: м. Київ, вул. Лук'янівська, 62, 04071; на електронну пошту скриньку anticor@hsc.gov.ua. Також розроблено електронну форму надання відомостей про порушення антикорупційного законодавства.

На офіційному веб-сайті Національної гвардії України розміщено номер телефону довіри, забезпечено надання в режимі он-лайн консультації, створена рубрика «Запобігання корупції», де запроваджено, зокрема, підрубрику «Антикорупційні заходи», «Контакти», «Повідомити про корупцію».

Національною поліцією України відкрито Call-центр за номером телефону 0-800-50-02-02.

Нині громадяни з усіх регіонів держави зможуть повідомляти про неправомірні дії працівників поліції; дізнаватися про хід розгляду поданих заяв; отримувати довідкову інформацію. Call-центр працює в цілодобовому режимі.

У ДСНС України та його територіальних підрозділах забезпечено можливість унесення повідомлень про корупцію, зокрема, через спеціальні телефонні лінії, офіційні сайти, засоби електронного зв'язку.

З метою реалізації громадянами України, іноземцями та особами без громадянства права вносити пропозиції щодо поліпшення діяльності ДМС України, викривати недоліки в роботі та оскаржувати дії посадових осіб у територіальних підрозділах на стендах із консультативно-довідковою інформацією розміщено відомості про канали зв'язку із сектором запобігання та виявлення корупції ДМС, зокрема, українською, російською та англійською мовами.

У Держприкордонслужбі України створено механізми для подання заяв громадян, у тому числі анонімних повідомлень, які надходять за допомогою засобів електронного зв'язку, а також на телефон відомчої служби «Довіра».

Із наведеного вище ми бачимо, що керівництвом МВС України приділяється значна увага заходам, спрямованим на подолання корупції. Створено необхідну правову базу, є суб'єкти, діяльність яких спрямована на вжиття заходів щодо мінімізації корупції. Позитивним моментом є, на нашу думку, створення можливості громадянам негайно сповіщати як керівництво МВС України, так і керівництво всіх інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких координується та спрямовується МВС України, про випадки корупційних правопорушень.

Поряд із цим запорукою ефективної протидії корупції серед співробітників поліції є ретельний підбір співробітників з урахуванням їхнього фінансового стану й наявності потенційного конфлікту інтересів у сукупності з ретельним аналізом корупційних ризиків у певних сферах поліцейської діяльності. Необхідним є запровадження ефективного механізму нагляду та забезпечення високих антикорупційних стандартів і гарантування справедливого й ретельного розслідування та передачі винних осіб до правосуддя, незважаючи на посади [4].

Крім того, одним із ефективних механізмів протидії корупції в МВС України є наявність дієвої системи внутрішнього контролю.

Поряд із позитивними надбаннями керівництва МВС України є певні й проблемні питання, на які варто звернути увагу.

Так, сьогодні нагальною проблемою є невідповідність інституційних механізмів забезпечення внутрішнього контролю фактичному наповненню системи МВС. Як уже зазначалось, до системи МВС сьогодні входить п'ять державних структур, діяльність яких координується Міністром. Проте функціонально єдиною системою внутрішнього контролю не створено, через що цей контроль забезпечує декілька окремих структур із різними функціями, повноваженнями й підпорядкуванням. Вузьковідомча спрямованість більшості із цих підрозділів і підпорядкованість керівникам структур не дає змоги системно забезпечити ефективний внутрішній контроль у системі МВС. Лише Департамент внутрішньої безпеки МВС підпорядковується безпосередньо Міністру, інші підрозділи, які забезпечують внутрішній контроль, підпорядковані керівникам, у структурі яких вони діють. Дієвий механізм взаємодії та якісного оперативного обміну інформацією між цими підрозділами фактично відсутній [4].

Єдиним шляхом до розв'язання проблеми забезпечення внутрішнього контролю є створення в МВС єдиного органу, наведемо його Департамент внутрішнього контролю. З метою усунення дублювання функцій, прискорення обміну інформацією та її обробки, а також оптимізації кількості цей орган має поєднати в собі розрізнені зараз підрозділи. З метою забезпечення незалежності роботи підрозділу він має підпорядковуватись Міністру. Міністр мусить призначати керівника цього органу, затверджувати його структуру, функції та повноваження. Додатковим механізмом незалежності такої структури має бути належний рівень оплати праці й відповідні соціальні гарантії

працівників. Уважасмо, що залежно від функціональних обов'язків особовий склад органу має складатись із державних службовців і поліцейських. Питання призначення на посади поліцейських у Департамент внутрішнього контролю, що мусить діяти поза межами поліції, може бути вирішене шляхом відрядження фахівців серед діючих поліцейських із залишенням їх у штаті поліції. Так, наприклад, у 1990-х роках була вирішена проблема призначення працівників міліції (слідчих та оперативних працівників) на посади до податкової міліції в складі Державної податкової адміністрації України, поки не було відповідного правового регулювання на законодавчому рівні [4].

Отже, сьогодні керівництвом МВС України вживаються дуже багато заходів щодо протидії корупції всередині системи.

Багато науковців, які займаються проблемою дослідження корупції, вважають, що її можна обмежити двома способами: за допомогою внутрішніх структур державної влади й організацій, завданням яких є боротьба зі службовими правопорушеннями, а також за допомогою здійснення зовнішнього тиску з боку громадськості [5, с. 158]. Протидія корупції загалом і всередині системи МВС України та органів, діяльність яких спрямовується й координується МВС, зокрема – справа не одного дня.

Деякі вчені, говорячи про особливості корупції в Україні як корупції кризового типу, що уражає не лише державу, а й громадянське суспільство та саму українську націю, звертають увагу на те, що економічні кризи теж ніколи не відбуваються без фактора корупції в їх механізмі, а сама корупція є живильним ґрунтом і для кризових явищ у сфері права й моралі. Таке уявлення про корупцію «українського зразка» зумовлює те, що для ефективної протидії їй має бути розроблена адекватна саме цьому типові корупції (а не корупції загалом) технологія протидії [6, с. 50].

На нашу думку, сучасний механізм протидії корупції всередині системи органів МВС України має спрямовуватися, по-перше, на забезпечення відповідності правотворчої діяльності МВС України нормам Конституції України та законодавства. Тобто будь-які правові акти, що приймаються керівництвом МВС України, мають відповідати нормам чинного законодавства й не суперечити йому.

По-друге, на забезпечення прозорості операцій, що відбуваються в системі МВС України, зокрема це стосується використання бюджетних коштів, інформування громадськості про витрати й доходи працівників МВС України тощо.

По-третє, не менш важливим механізмом протидії корупції є соціальне забезпечення чиновників, що включає медичне обслуговування вищої якості, доступні кредити для купівлі нерухомості, гідну пенсію тощо. Такий механізм є ефективним у зв'язку з тим, що державному службовцю є що втрачати, якщо він буде притягнений до відповідальності за вчинення корупційного злочину [1, с. 280].

По-четверте, мусить бути жорстокий контроль з боку керівництва МВС України, відповідних підрозділів щодо мінімізації вчинення корупційних правопорушень працівниками МВС. Такий контроль має включати такі напрями: жорсткий відбір і перевірка кандидатів на службу не тільки до МВС України, а й тих центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується МВС; постійний контроль за виконанням підлеглими законів, підзаконних актів, своїх службових обов'язків; обов'язкове реагування на скарги громадян, на порушення вимог законодавства з боку працівників МВС України, зловживання службовими повноваженнями тощо.

Висновки. На нашу думку, здійснення антикорупційної політики керівництвом МВС України в запропонованих нами напрямках у поєднанні з профілактичними й репресивними заходами сприятиме мінімізації корупції серед працівників. Крім того, ефективність реалізації проаналізованих нами та запропонованих заходів протидії корупції прямо залежить від системності й узгодженості цих заходів із нормативно-правовими актами, які регулюють питання проходження служби, роботи з персоналом, і тими, що визначають антикорупційні заходи МВС України та інших державних органів, діяльність яких спрямовується й координується МВС України. На нашу думку, саме МВС України має бути тією інституцією, яка формує та забезпечує реалізацію антикорупційної політики в тому числі й у центральних органах, діяльність яких спрямовується й координується МВС України.

Список використаної літератури:

1. Бусол О.Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право і криминологія; кримінально-виконавче право» / О.Ю. Бусол. – К., 2015. – 29 с.
2. Про затвердження Положення про Управління запобігання корупції та проведення люстрації Міністерства внутрішніх справ України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 22.12.2015 № 1613 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cct.com.ua/2016/22.12.2015_1613.htm.
3. Інформація про стан виконання МВС 9 за місяців 2016 року заходів Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки). – К., 2016.
4. Гончарук Г.О. Внутрішній контроль в системі МВС / Г.О. Гончарук, І.М. Осика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://police-reform.org/articles/vnutrishnij_kontrol_v_sistemi_mvs.
5. Роуз-Екерман Сьюзен. Корупція та урядування: причини, наслідки та зміни / Сьюзен Роуз-Екерман ; пер. з англ. С. Кокізьюка та Р. Ткачука. – К. : К.І.С., 2004. – 296 с.
6. Костенко О.М. Корупція в Україні у світлі політичної криминології / О.М. Костенко // Політичний менеджмент. – 2009. – № 1. – С. 49–54.